

Esimehe veerg

Tuntud ja teatud on arvamus, et vanasti olid ikka korralikud talved – pakane lõhkus aiateibaid ja lumehanged ulatusid pea katuseräästani. Praeguse aja talvede ja lume osas pole suurt kiita midagi, sest neid lihtsalt peaaegu pole. Tänavu on seda eriti tunda olnud. Suusahuvilised paneb selline ilm muidugi kukalt kratsima. Karusid ei lase märg küljalune talveunne jääda. Aga ka mesinikele tekitab see tuska – kuidas mesilased elu ja tervise juures kevadesse jõuavad?

Mesinike muret õhutavad mitu asjaolu. Möödunud aasta pikk haudmeaeg oli soodne varroalestate arvukuse tavalisest suuremaks tõusuks. Kui lestade tõrje jäi hiljaks või polnud küllalt tõhus, lüheneb talvemesilaste eluiga. Selle tulemusena nõrgenevad või hävivad pered. Teisalt võib osa mett talvekärgedes kristalliseeruda, mesilased ei suuda seda tarvitada ja neid ootab näljasurm. Osades peredes võib häirivate tegurite mõjul ja soojade ilmade kaastoi mel olla ka kesktalvel haue sees ning neid ähvardab kevadeks söödavarude lõppemine ja näljasurm. Mesinik peaks olema valvel.

Paljudele peab mesindus andma kas peamise sissetuleku või lisatulu muu tegevuse kõrval. Seega peaks mesindus olema võimalikult efektiivne – väiksemate kuludega rohkem tulu. Tegelik elu ja hindade muutused kipuvad asju lausa teises suunas mõjutama – mesinikule vajalikud kaubad ja teenused lähevad aina kallimaks, aga mee hind pole viimase 4–5 aastaga peaaegu

muutunud. Lisaks muidugi on mee turustamisvõimaluste leidmisega omad probleemid.

Mida siis teha? Mõnigi on käega-löömise meeleolus hakanud perede arvu vähendama. Aga mesiniku eesmärkide ja lootuste seisukohast pole see lahendus vaid lihtsalt allaandmine. Tõsi küll, kui lisapõhjuseks on tervisehäädad, vana-dus või muud ületamatud raskused, siis on iseasi.

Kui aga oma mesilastest ja mesindusest hingege kinni hoida, siis tuleb õppi-da ökonoomsemalt ja nutikamalt toime-tama. Tuntud tarkus väidab, et sageli saadakse rohkem kasu mitte niivõrd tulude suurendamisest, kui kulude vähendamisest. See mõttekäik sobiks ka mesinikele, kes tahavad mesinduse kasumlikkust suurendada. Selle põhi-mõtte kohaselt võiks ka oma mesila ja mesindusliku tootmise arendamise kava kokku seada või kohendada. Küllap peaksime EML poolt ka sellesuunalist arutelu ja koolitust korraldama.

Mesinduse edendamiseks ja kasum-likkuse suurendamiseks on ka lisa-võimalusi. Kui turustamine on üksikule mesinikule raskeks probleemiks, võiks kasu tuua mitme mesiniku ühine turus-tamistöö. See koostöö võiks kujuneda ka ühistu vormis, nagu näiteks Saare-maa mesinike kogemus näitab.

Ühest küljest tagab mitme mesiniku koostöö (või ühistu) suhteliselt suure koguse mett, mis võimaldab kauplusi-koostööpartnereid pidevalt meega va-rustada läbi kogu aasta ühtlase tempoga

vastavalt nõudlusele. Teisalt võimaldab selline koostöö välja arendada ühtse heal tasemel mee pakendamise kesku-se, mis vastab igati toiduohutuse ja -hügieeni ning tunnustamise nõuetele.

Mesinikud saavad oma mesinduse arendamiseks ja mee käitlemise sead-mete ostuks taotleda toetusi MAK koha-selt mikropõllumajandusettevõtte arendamise investeeringutoetusena (meede 1.4.1). Seda toetust võivad taotleda nii üksikmesinik-ettevõtjad kui ka näiteks mesinike ühistud. Sealjuures on ühistul võimalik taotleda suuremat toetust. Vastavalt reeglitele kaetakse toetusega kuni 40% investeeringukulutusi. Järje-kordne taotluste vastuvõtmine algab hilissügisel. Seega oleks praegu paras aeg hakata tegevuskava ja n-õ äriplaani läbi mõtlema, et taotluse dokumendid õigeaks ajaks kokku saada.

Noortele alla 40 a mesinikele võib soovitada noore taluniku toetuse taotle-mist. Selleks tuleb küll teatud tingimusi täita, kuid need värvavad ei ole kuigi kitsad. Samas on selle toetuse saamine taotlejatele suhteliselt tõenäoline.

Mesinikel on veel umbes kuu jagu aega, et kevadiseks ja suviseks hoo-ajaks valmistuda. Veel on aega plaani pidada ja püssi laadida. Päike käib jõuluajaga võrreldes juba palju kõrge-malt ja soojendab mõnusalt. Kevad on tulekul ja siis algab ka mesinikele suurte tegude aeg.

Jõudu!

Aleksander Kilk
EML juhatuse esimees

Mee kristalliseerumine ja võidemee valmistamine Ekobi meetodi

Eesti mesinikud on harjunud, et tavaliselt meie mesi pärast vurritamist mõne aja jooksul kristalliseerub. Vaid kanarbikumeesi muutub aja jooksul sültjaks ja ka mõned metsa- ja leheme liigid. Ka paakspuumesi püsib suhteliselt kaua vedelana. Importmee hulgas on meil sageli müügil valge akaatsia mesi, mis võib loomulikult püsida vedelana mitu aastat.

Enamasti algab mee kristalliseerumine mõni nädal või kuu-paar pärast vurritamist, kuid mõne meeligi korral veelgi varem. Tänavu kristalliseerus mesi kiiremini võrreldes näiteks eelmise aastaga. Eelkõige paistavad silma glükoosirikkad kevad-suvised meed. Tuntud on näiteks võililleme kiire kristalliseerumine. Küllap on paljudel mesinikel juhtunud nii, et kui võilillemeega pesa- või magasinikärgede vurritamine on jäänud juuliku lõppu või augustisse, siis on mesi juba kärjekannudes tihkelt kinni või lausa kristalliseerunud. Rapsimee kiire kristalliseerumine on muidugi laialt tuntud tõsiasi.

Enamik tarbijatest suhtub mee kristalliseerumisse mõistvalt, kuigi vedelat mett oleks mugavam tarvitada. Mõned tarbijad peavad mee kristalliseerumist kvaliteedi kindlaks tunnuseks ja eelistavad kristalliseerunud mett vedelale. Mee kristalliseerumine tekitab probleeme siis, kui mesi muutub lausa kivikõvaks, nii et mee kättesaamine purgist on raskendatud. Ka see pole hea, kui mees moodustuvad suured suhkruterade sarnased kristallid. Kõvaks kristalliseerunud või suureteraliste kristallidega mesi ei meeldi tarbijatele ja kindlasti vähendab ka mee tarbimist.

Mesinikud on õppinud mee kristalliseerumist nõnda suunama, et moodustuks või sarnane peeneteralise kristallstruktuuriga pehme nn võidemesi. Selle juures on oluline, et kristalliseerumise ajal mett segatakse ja meekristalle üksteise suhtes liigutatakse, et nad ei "kasvaks" üksteisega kokku ega saaks moodustada ühtset kristallivõrgustikku. Sealjuures segatakse sageli mee hulka kristalliseerumise kiirendamiseks ning

moodustuva peeneteralise struktuuri eeskuju ja "juuretisenä" juba varem kristalliseerunud peeneteralist mett.

Mõnikord on kõvaks kristalliseerunud mee korral kasutatud ka nn jõuvõtteid, kus mõnevõrra soojendatud mett spetsiaalsete segistite abil peenestatakse ja pehmeks massiks segatakse. Selle meetodi abil ei saa jämekristalset mett täiesti peeneteraliseks töödelda. Peale selle on oht, et pakendatult võib selliselt segatud mesi mõne aja pärast hakata kihistuma. Põhjus on selles, et varasem mee kristallstruktuur nõ variseb kokku ja varem glükoosikristallide vahele fikseeritud fruktoosilgakesed pääsevad liikuma, moodustades meepurgis vedela kihi.

Võidemee valmistamise põhimõtteid on Eestis esmakordselt tutvustatud juba ligi viieteist aastat tagasi. Mõnedki on neid katsetanud ja enamasti tulemusega rahule jäänud. Aga laiemat levikut pole võidemee valmistamise võtteid leidnud. Üheks põhjuseks on kindlasti ka see, et juhuslikult valitud passiivse peeneteralise juuretise abil võidemee valmistamine võib sageli võtta üsna palju aega ja tulemus ei pruugi olla piisavalt hea.

Rootsis võeti võidemee valmistamiseks 1992.–1993.a kasutusele nn Ekobi meetod. Seda meetodit tutvustati 1997.a ka Soome mesinikele ja nüüd on see

Soome mesindusajakirja õhutusel ka sealsetes mesilates laialt kasutusel. Ekobi meetodi peamisteks eeliseks on väiksem töömaht, kiirem võidemee valmistamine ja ühtlaselt pehme peeneteraline konsistents. See meetod sobib hästi ka väikemesilasse, sest ei vaja tingimata keerulisi ja kalleid spetsiaalseid segisteid. Kuid samas on vaja võimalust jahutada mett temperatuurini +10...+15°C või isegi kuni +6°C. See on võimalik külmkapi, jahutusseadmete või ka hea jaheda keldri korral.

Ekobi meetodi aluseks on nn elava peeneteralise meejuuretise valmistamine ja selle kasutamine vedelast vurrimeest võidemee valmistamiseks. Töö esimeses etapis tuleks elavat juuretist valmistada umbes 3...5 % kavandatavast võidemee üldkogusest. Näiteks 100 kg võidemee valmistamiseks läheb vaja 3...5 kg juuretist. Selle valmistamiseks võetakse äsja vurritatud ja sõelfiltriga hoolikalt vahapurust puhastatud toatemperatuurilist mett, mille hulka segatakse stardikristallideks umbes 10 % (meie näite korral 300...500 g) täielikult kristalliseerunud mett, mis ei pea tingimata olema peenekristalne.

Omavahel hästi segatud vedel ja kristalne mesi pannakse jahtuma. Kui valmistatav juuretis on jahtunud temperatuurini umbes +10°C, segatakse see paari minuti jooksul veel hoolikalt läbi ja pannakse uuesti jahedasse kristalliseeruma. Juuretist segatakse veel korduvalt iga 12 tunni järel, kuni see muutub sitkeks ja või-sarnaselt kreemjaks. Võilille- või rapsimeest valmistatud juuretis võib valmida juba ööpäeva jooksul. Segamee korral aga võtab see aega 2...3 päeva ja fruktoosirikama mee korral (nt põdrakanepimesi) isegi kuni nädala.

Nüüd on võidemee elav juuretis valmis. See tuleks ära kasutada mõne päeva jooksul, seejärel hakkab juuretise peeneteraliseeriv aktiivsus vähenema. Võidemee valmistamiseks võetakse vurritatud, sõelfiltreeritud ja selitatud mesi temperatuuril umbes 25°C. Meie näites võetakse mett umbes 100 kg. Kahtluse

korral kontrollitakse eelnevalt vurrimee niiskusesisaldust, mis ei tohiks olla liiga kõrge.

Võidemee juuretisele, mille temperatuur on jahedast võttes 10°C ja mis on üsna sitke, lisatakse umbes sama suur kogus vedelat toasooja mett ja segatakse läbi. Sel viisil vedelamaks ja voolavamaks muutunud juuretisemass valatakse vedela mee hulka ja segatakse kohe hoolikalt, et juuretis jaotuks ühtlaselt kogu mee ulatuses. Väiksema nõu korral (20...30 l) võib segamiseks kasutada lehtpuust valmistatud möla. Suuremate mahtude korral sobib kasutada trellpuuri padrunisse kinnitatud roostevabast terasest spiraalset pikka segisti või spetsiaalset aeglasikäigulist suurema jõudlusega meesegisti. Mee aeglast segamist võiks jätkata kuni 10 minutit. Segatakse madala pöörlemiskiirusega, et val-

mistatava võidemee hulka ei satuks õhumulle.

Segatud mesi jäetakse paariks tunniks seisma, et võimalikud õhumullid jõuaksid pinnale tõusta. Nüüd võib mee soovi korral pakkida purkidesse ja viia jahedasse hoiupaika lõplikult kristalliseeruma. Temperatuur võiks olla vahemikus 6...12°C – siis kristalliseerub mesi kõige kiiremini. Juba 2...3 nädala pärast on võidemesi lõplikult kristalliseerunud,

mõne meeliigi korral varemgi. Madalatel temperatuuridel (alla 5°C) kristalliseerub mesi väga aeglaselt, aga kõrgematel (15...18°C või toatemperatuuril) võivad hakata kasvama suuremad meekristallid.

Mõni päev enne mee tarvitamist või müümist tuleks purgid tuua jahedast hoiukohast toatemperatuurile. Selle aja jooksul muutub mesi pehmemaks ja seda saab purgist lusikaga kergesti kätte. Soome mesinikud, kes pakendavad mett sageli plastpurki, soovivad purke toasoojalt kergelt kätega muljuda, et mee kristallstruktuuri liigutada. Võidemesi muutub sellest veelgi pehmemaks. Selliselt valmistatud Ekobi võidemett on purgist hõlbus lusikaga võtta nii mesinikul kui tarbijatel.

Aleksander Kilk

Mesilased vapsikute vastu

Küllap on enamik mesinikke märganud, kuidas vapsikud tarude ees edasi-tagasi lennates mesilastele jahti peavad. Väljavalitud ohvri haarab vapsik mõnikord lausa lennulaualt lõugade vahele ja lendab saagiga minema. Oleme harjunud mõttega, et mesilased ei suuda vapsiku vastu midagi ette võtta.

Hiljuti avaldas Venemaa uudistesait www.Lenta.ru lühikirjutise selle kohta, kuidas mõned mesilassid end vapsikute rünnakute eest kaitsevad. Seda uudist kommenteeris ka Venemaal ilmuv mesinike ajaleht "Ptšelovodnoi Vestnik". Nimelt on Kreeka ja Prantsusmaa teadlased märganud küprose mesilastel (*Apis mellifera cypria*) väga omapärast kollektiivse kaitse taktikat, kuidas vapsikuid võita.

Kui küprose mesilased märkavad taru lähedal lendavat vapsikut, ründavad nad vaenlast mitmesajanõelalise lennusalgana. Aga vapsikut ei võideta mitte nõelte abil, vaid vastane lihtsalt lämmatatakse ära. Suur hulk mesilasi segab vapsiku lendamist, nii et see maha kukub, hunnik mesilasi tihedalt kukil. Mesilased ei lase vapsikut hingata, surudes ta mesilaskobara tihedasse haardesse. Sellega takistatakse vapsiku tagakeha liikumist ja ta ei saa õhku sisse hingata. Lisaks surutakse kinni vaenlase hingamisavad. Kui vapsikul ei õnnestu end lahti rabeleda, siis ta lämbub.

Üksikutel mesilassididel on tähele pandud veel üht huvitavat kollektiivse kaitse võtet, mida ründavate röövputukate, sh ka vapsikute vastu kasutatakse. Need mesilased on tavalisest kõrgema tempera-

tuuritaluvusega. Suure hulgana rünnates ümbritsetakse vaenlane tiheda kobarana. Seejärel hakkavad mesilased intensiivselt soojusenergiat tootma. Seda seni, kuni temperatuur kobara keskel tõuseb nii kõrgele, et röövel saab kuumarabanduse.

Vapsikule on surmavaks temperatuuriks umbes 50°C. Paraku enamikule mesilassidest on nii kõrge temperatuur samuti eluohtlik ja nemad ei saa seda taktikat vapsikute vastu kasutada. Nii et meie mesilates pole suurt lootust, et mesilased ise vapsikutest jagu saavad. Eks mesinik peab siis ümbruskonnas jõudumööda vapsikupesad kontrolli alla saama, et pahategijad mesilastele liiga ei teeks.

*Teadet refereeris
Aleksander Kilk*

Mesinike talviseid mõtisklusi ...

August Rapp Pärnumaalt

Tänavu talvel võib mõnel pool mesilaspere hukkumist põhjustada kergedes kristalliseerunud mesi. Küllap enamus mesinikke märkas juba 2007. aastal, et vurritamise järel hakkas mesi üsna kiiresti kristalliseeruma. See oli iseloomulik pea kõigile mee liikidele ja vurritamise ajast olenemata. Eriti suuri probleeme oli muidugi mesilates, kus väiksem või suurem osa mett tuli rapsipõldudelt.

Eks rapsimesi kipu juba suvelgi kergedes kristalliseeruma, sügisest ja talvest rääkimata.

Möödunud sügisel tegeles mitu mesinikku septembris ja veel oktoobriski sellega, et rapsimett kergedest kätte saada. Vurritamisest polnud mõistagi abi. Eks siis viidi meekärjed saunalavale sooja ja hiljem pressiti soojenenud ning pehmemaks muutunud mesi kergedest välja. Just nõndamoodi, nagu pressitakse kergedest kanarbikumett.

Mesinikud peaksid eriti kevadepoole talve hoolikalt jälgima, et mesilastel ikka sööta saadaval oleks. Ja kui vaja, siis tuleks mesinikul mesilasi söödaga aidata.

Raimo Kiudorf Rāpinast:

Juba on mesinikelt kuulda muresid, et osa peresid on surnud. Üks igataviseid põhjusi on ikka selles, et suve lõpus või sügisel on varroatoosiravi kesine olnud või hoopis tegemata jäänud. Varroalestast vaevatud ja nõrgestatud mesilaste eluressurss on napp ja nende elukaar ei kesta kevadeni.

Sageli lendavad sellised varroatoosist nõrgestatud mesilased juba oktoobris-novembris tarust välja surema ja jõuludeks on pere hukkunud. Sellisel juhul on taru mesilastest tühi, kuigi kergedes on sööta küllalt. Või nagu mõni mesinik hiljem imestades ütleb – näib,

nagu oleks mesilaspere täies koosseisus sülemina minema lennanud.

Kuid tänavu võib olla probleeme ka mee kristalliseerumisega talvituva mesilaspere söödakergedes. Üks mesinik on juba kurtnud, et jaanuari alguseks olid tal enam kui pooled mesilaspere surnud. Samas oli peredel talvepesa kergedes sööta piisavalt, kuid see oli suures osas ilmselt kristalliseerunud. Sooja ilma ja välisõhu niiskuse tõttu olid meekärjed magusalt märjaks muutunud ning tilkusid.

Mesinikele jääb vaid öelda, et olge valvel ja valmis mesilasi aitama. Suur jagu mesinikke vastab, et alati valmis. Eks kummitoruga kuulatlemine lennuava kaudu annab kõrva kaudu teada, kas pere talvitumine läheb normaalselt. Söödapuuduse korral saab näiteks pesaruumi pealt, kust vaheliistud eemaldatud, lisasööta anda. See võiks olla kasvõi lapiti vaheliistudele paigutatud söödakärg, mille kaanetist kärjekahvliga veidi augustatud. Pesaruumist tõusev soe niiske õhk aitab mesilastel isegi osa kristalliseerunud mett ära tarvitada. Muidugi peab pesaruumi ja meekärje peal olema korralik soojustav kate.

Muuseas olgu öeldud, et 2. veebruaril oli Rāpina piirkonnas soe päikesepaiseline ilm ja soojus meelitas paljudest tarudest mesilased lendama. Mõned mesilased töid koguni sarapuu urbadelt veidi oietolmu tarusse kaasa. Pāris kevad on veel siiski kaugel.

Antu Rohla Pollist

Soe sügis ja talv on suure osa mesilasperedest ärevil hoidnud ning õiget talverahu polegi tulnud. Jaanuari lõpu-päevadel mesilates perede talvitumist kontrollides ja käega kattemati alt pesaraame katsudes on selgunud, et umbes kolmandikul peredest on ilmselt haue sees. Traatkonksuga lennuavast välja tõmmatud langetis oli paljudel peredel märg ja lõhnas kahtlaselt.

Eks niiske välisõhk tekitab ka tarus rõskust ja hallitust, samuti äärmiste kergede tilkumist. Sellises soojas niiskes pesaruumis on nosematoos kerge levima ja mesilasi kurnama. Selle tulemusel võivad pered kevadeks tuntavalt nõrgeneda või isegi hukkuda.

On tõenäoline, et veebruaris tuleb veel omajagu külma, võib-olla lausa tugevat pakast. Tugeva haudme arengu korral võib selline külmaline olla peredele väga ohlik, eriti kui külm ilm pikemaks ajaks kestma jääb. Ühest küljest võib osa hauet külmas hukkuda. Teisalt tõmbub mesilaspere kobar külma-ga kokku ja võib juhtuda, et vähese söödavaruga kergedele. Siis on ka nälg kerge tulema ning pere võib hukkuda. Mesinikud peaksid olema tähelepanelikud ja valmis mesilasi aitama.

Telefonijuttude põhjal

Aleksander Kilk

Õnnitleme tublisid mesinikke. Soovime nääri- ja küünlakuu sünnipäevalastele tervist, jõudu ja rõõmsat meelt mesilastega toimetades

Leo Suits	87	2. veebruar	Ülo Reiljan	70	21. jaanuar
Jaan Kivimäe	86	18. veebruar	Ago-Jüri Lind	70	23. veebruar
Ernst Kangur	85	23. jaanuar	Ilme Nõmmisto	70	19. veebruar
Valter Tori	82	14. jaanuar	Peeter Rudissaar	65	5. jaanuar
Alfred Kuut	81	25. veebruar	Valli Liivak	65	8. jaanuar
Elmar Susi	80	12. jaanuar	Arvo Kirs	65	14. jaanuar
Endel Tammar	79	25. jaanuar	Enn Laanemäe	65	9. veebruar
Kaarel Luht	78	13. jaanuar	Heimar Meius	60	19. jaanuar
Evald Ruul	78	9. veebruar	Madis-Martin Semmel	60	21. jaanuar
Endel Kivistik	78	21. veebruar	Mihkel Pärnpuu	60	20. veebruar
Karl Kruustük	75	28. jaanuar	Helle Kukkes	55	22. jaanuar
Heino Peentaim	75	13. veebruar	Heljo Last	55	10. veebruar
			Lembit Linnamäe	55	26. veebruar

Palju õnne!

Talvitumisest

Juba 1980.a, kui mesindusse julgesin tulla, ehmatahin: mesilaste talvekobara temperatuur varieerub 10 – 25°C vahel. Nad polegi nagu kärbsed või herilased või konnad, kelle keha temperatuur on talvel võrdne välisõhu omaga. Seega mesilased kardavad külma kõvasti, ehkki oskavad selle vastu elu eest viimse veretilgani võidelda. Sellepärast nad ka vihkavad ja ventileerivad niisket õhku, mis on ju hea külma juht. Paljud mesinikud ei pane seda tähele ja omaenda tarkusest lausa „külmutavad” peresid.

Talvitumisel puuõõnes on mesilased ülevalt poolt kõik kinni pannud ja taruvaiguga läbi immutanud. Seega soe õhk ei saa (oma väiksema tiheduse tõttu) üles tõusta. Kobara alumised mesilased aga ventileerivad niiske õhu välja. Asemele tuleb kuiv külma välisõhk, mis sooje nendes „kuivab” veelgi, ja väheneb relatiivne niiskus. Elusolenditele aga mõjub just relatiivne niiskus! Väike relatiivne niiskus ei soodusta hallitamist ega elusorganismide „külmetamist”.

Puuõõnt jälgendab kõige rohkem plastmassist korpustaru (nn nacka pesad), mille katus käib peale täiesti hermeetiliselt. Neis võimaldab vaba ventilatsiooni taru all olevad võrkpõhjad (vrd ennesõjaaegsed sahtelpõhjad). Ka lamatarudes saab pesaraame talveks ülespoole (2 – 3 cm) tõsta ja katta nad kahekordse soojustusega. Seega ülevalt soe ja alt vaba ventilatsioon. Veelkord: sooja õhu väljajuhtimine on energeetiliselt väga kahjulik ja koormav.

Kakskümmend aastat sellist „sooja” talvitumist, pluss talvekuudel kinnised lennuavad, see on mesilastele meeldinud. Tarudes puudub niiskus ja vastik hallitus. Põhjalangetis on väike ja perede talverahu ülisügav, isegi koputusele ei reageerita, olgu väljas või 15°C sooja.

Kuna pered asuvad veesoonte ristidel, lähevad nad puhastuslennule siis, kui on vaja, sõltuvalt ilmastikust ja saagist tuleval kevadel. Sellise info saavad mesilased Maa magnetvälja muutustest. Samas puudub see teave homogeenses magnetväljas s.o väljaspool veesooni.

Siit saab järeldada: haue tuleb hästi talvitunud peresse õigel e ökonoomsel ajal: varane saak nõuab varast hauet, hiline kevad aga lubab „kaua magada” jne.

Detsembri- ja jaanuarikuine haue on igal juhul avariihaue, olgu talv külm või soe (nagu tänavune). Avariihaue (tihti külmal ajal „lumehangede vahel”) räägib halvast talvitumisest, vähesest infost mesilasperes igal juhul. Kui aga see on juba juhtunud, siis peab seda soodustama, mitte takistama. Nii on kaotused väiksemad.

Hain Taim

PS. Mäletan ühest 1985.a paiku loetud ameerika artiklist „Mesilaspere Maa magnetväljas”, et kui varjestada mesilaspere Maa magnetväljast ja seega ka selles peituvast infoväljast, siis mesilased tapsid emad ja pered hukkusid. Kõige suurem info tulevaste ilmastikutingimuste ja saakide kohta leidub pööriselistes magneetilistes muutustes veesoontel ja -ristidel.

Varajast ja kasulikku kobardumist takistavad linnud, hiired ja ka oblikhappe tõrje jäägid, varroalestad. Kõik see võibki põhjustada talvise või liiga varase haudme.

Meie telefon vastab taas

Alates jaanuarist töötab EML kontoris Ine Leinuste, hoolitsedes meie pabermajanduse ja teabematerjalide eest. Tema pikaajalise raamatukogunduse kogemuse abil loodame ka EML kontoris raamatute ja muude trükiste ning teabematerjalide kogu paremini korrastada. Ühtlasi teeb Ine arvutitööd ja aitab hoida ning täiendada EML andmekogusid. Ine abiga postitame EML liikmetele Mesiniklehti ja muid trükiseid.

Jänedal mesinike talvepäevadel osalenud mesinikud kohtusid juba Inega, kes korraldas seal osavõtjate registreerimist ja loengumaterjalide jaotamist. Ta jälgis ka

huviga mesindusteemalisi loenguid ja arutelusid, mis tema jaoks on uudsed ja põnevad. Jutuajamised mesinikega avardavad Ine jaoks mesilaste maailma. Omalt poolt võib Ine rääkida pikki ja põnevaid matkalugusid Kamtšatka Geisrite orust, aga ka Taimõri, Altai ja Polaar-Uraali mägedest, Islandilt, Peruust ning veel paljudest kaunistest paikadest.

Küllap kohtuvad mesinikud Inega edaspidi veel mõnelgi mesinduspäeval. Teisipäeviti ja reedeti kell 10 – 16 toimetab Ine EML kontoris ja siis saavad mesinikud temaga suhelda telefonil 63 764 93.

Aastamesiniku veerg

Aastamesiniku meeldiv kohustus pidi olema enda kolleege kirjutisega hullutada. Miks meid aga sellise tiitliga austati ei oska küll öelda. Pole millegi erilise viimasel aastal maha saanud.

Ajas tagasi vaadates oleme ise nii mõndagi õppinud ja ka teistele kogemusi jaganud. Aastast 1975 mesiniku „magusat“ leiba sööma hakates saime mõned esimesed aastad omaette nokitseda.

Vähe oli neid, kes mesilase kasvatamisega tegelesid. Kuna seda tööd tundisime, müüsimise algul Pärnu kandi, hiljem ka Paide mesinikele paarumata emasid. Seejärel kui Energia kolhoosist valuvormid saime ja nende järgi Tootsist polüstüroolist paarumistarud valasime, hakkasime tegelema ainult paarunud mesilasemadega.

Mis tõugudesse puutub, siis tänu õnnelikule juhusele saime *Carnica Singeri* kasvandusest kõval stagna ajal Moskva kaudu 15 puhtatöulist ema. Peale mesila ümbertõustamist olemegi tänaseni „singeri“ truuks jäänud. Nii mõnigi mesinik ajab nüüd ennast tagajalgadele püsti ja hüüab, et see on kõlbmatu tõug, õige on kollane.

Mõned aastad oleme eraldi osakonnas pidanud ka kollaseid mesilasi, aga leidsime, et kraini on õigem – ja just Singeri Kraini. Soomes tehti kahe täispika hooaja vältel tõugude võrdlus Soome Mesinike Liidu katsemesilas. Pääaegu olid teistest üle *Carnica Singeri* emad. Katses osales ka meie mesilas kasvatatud kuus ema ja

nad tulid päris auväärsele kohale. Praeguseks on nii mitmedki Soome mesinikud meilt verevärskendust viinud.

Kui piiritaguste naabritega suhtlemisest rääkida, siis esimene grupp Soome ametivendi käis meil külas 1983-ndal aastal. erinevatel aastatel on meie Selja mesilat külastanud veel mitmedki grupid. Aga juba 1990-ndal tulid meile kaheks nädalaks harjutama Helsingist Soome Mesinike Liidu poolt kolm mesinikku. Aega üritasime jagada nii, et ühe päeva tegelesime puht praktiliste mesindustöödega ja teise sõitsime mööda Eestit ringi näitamaks teiste kolleegide elu-olu.

Seejärel on väliskülalised päris tihti siin viibinud. Valdavalt on käidud Soomest kuid aatekaaslasti on olnud ka Rootsist, Poolast, Saksamaalt, USA-st ja isegi Aafrikast.

Muidugi, külalised on igati kenad, saab suhelda, silmaringi laiendada, aga tööritmi löövad nad segi. Kuna kogu töö teeme ära kahekesi, mingit abitööjõudu ei kasuta, on see koormus ikka väga suur!

Kakskümmend aastat ja rohkem tagasi sai puhtpraktiliste mesindustöödega tegeldud 11 kuud aastas. Kaks-kolm nädalat, kõige rohkem kuu aega realiseerisime oma toodangut. Nüüd on nii, et tublisti üle poole, kui mitte kaks kolmandiku ajast, kulub turustamis-probleemidega tegelemiseks.

Kui on tarvis toetada mesinik-tootjat on nii Eesti riik ja ka Euroopa Liit äpud küll. Mis puutub aga rahavoogude liigutajaisse (pangandus, kindlustus jne), siis ollakse üsnagi varmad igasugu „soodsaid“ seadusi kehtestama.

Talve keskpaiga möödudes hakkavad mesinikud harilikult huvi tundma kas ikka sööta jätkub veel piisavalt, on ta ikka kõlbulik, ega haue veel sisse pole tulnud, eriti veel sellise sooja talvega.

Meie oleme selles suhtes võrdlemisi külma kõhuga. Muidugi võib see tuleneda ka kasutusel olevast Singeri tõust. Võib öelda, et need on ajudega mesilased.

Sügisel läksid mõningad pered nugiste nahka, ka hiired on liiga teinud. Metsades

olevate peredega juhtub kõike, see on juba loodus.

Sügisel jätame peredesse pool talve-sööta meena, teine pool tuleb suhkruga, mida pered saavad nii palju kui tahavad. Vahelaua taha ehitatavad kärjeribad on indikaatoriks, et söödetud on piisavalt. Septembri keskpaigaks on tavaliselt asjad ühel pool. Hilissügisel teeme varroatoosi tõrje ja tali võib mesilastele tulla.

Aastaid oleme kuulnud tarkade inimeste soovitusi parimaks talvitumiseks. Räägiti ikka raamide ümbertõstmisest hilissügisel talvitavas peres, puupulgaga torgiti meeraame läbi, et mesilased paremini liikuda saaksid jms. Võib öelda, et inimesed on ikka ütlemata lollid, tahavad olla loodusest targemad.

Mesilane on vanem, kui see kahejalgne olend maapeal ja ta peaks teadma kuidas enda moonavarusid nii paigutada, et kevadeni välja vedada.

Meil kõigil on ju kodus toiduained süsteemi järgi ära pandud. Pimedast peast teame, kus on suhkur, kus sool, millises riulis kuivained ja külmkapis oma ained. Kujutage nüüd ette, kui mõni kahejalgne tola tuleb ja kõik oma soovi ja tarkuse järgi segi lööb, väga suur jama saab olema.

Muidugi aeg-ajalt tuleb talvituvatele peredele pilk peale heita, et kõik ikka korras oleks.

Tarud püsti, katused peal ja terved, et mõni olend pole mingi pahandusega hakkama saanud. Mingit hädasõtmist pole meie talvel küll teinud.

Talvel tegeleme talviste töödega. Seebikivis puhtaks keedetud raamid pingutame traadid, joodame kunstkärje sisse, paarumistarudel puhastame sisu, paneme uued kärjeribad sisse. Kevade lähenedes jahvatame suhkruga puudriks ja teeme pudersööda valmis, nii paarumistarude kui teistele peredele jaoks. Korda tuleb teha ka emakasvatusraamid. Kõik ettevalmistused „kevad-suviseks lahinguks“ tuleb varakult valmis saada, sest siis kui „sõda“ käib pole aega püsti laadida, vaja ainult lasta.

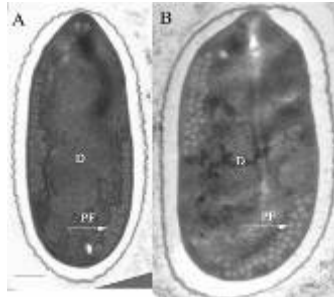
Ega muud kui jääme ootele.

Ülle ja Vahur Talimaa

Kevadine tarulangetise seire

Talvekahjude suurust hinnatakse selle järgi, kui palju on kevadel toodanguvõimelisi peresid alles, võrreldes sügisel talvituma pandud perede arvuga. Sõltuvalt talvitustingimustest ja mesilashaiguste esinemisest hakkub keskmiselt 10 – 15 % sügisel talvituma pandud mesilasperedest. Ka väga tugevasti nõrgenenud pered tuleb kaotuste hulka arvata, kuna tihtipeale jäävad nad kiratsema ega suuda korjajaks piisavalt tugevust koguda. Liigne niiskus, väljast mesilaste häirimine või kõrge noseematoosi eoste määr sügisel, mis saastab taru, laiendab plahvatuslikult noseematoosi esinemist, mis lõpeb mesilasperede kaotusega. Samuti põhjustab var-

roatoosi, epideemialaadne ilmumine piirkonniti suuri talvekaotusi. Viimastel aastatel on hakatud rohkem rääkima nose-

Vasakul *Nosema ceranae* paremal *Nosema apis*

matoosi agressiivsema vormi esinemisest, mille tekitaja *Nosema ceranae* erineb

varem diagnoositud *Nosema apis*est vaid geneetilise struktuuri poolest. Mõlemad tekitajad kuuluvad Mikrosporiidide klassi ja ägeda nakkuse korral kahjustavad peamiselt täiskasvanud töomesilasi aga ka emamesilast. Mikrosporiidid on rakusisesed parasiidid, kes paljunevad ainult elusrakkudes, mida nad nakatavad ja moodustavad üherakulisi eoseid.

Teadlased Inglismaalt on välja arenanud uue meetodika nende eristamiseks polümeraasi ahelreaktsiooni meetodil. Selle meetodiga tehakse uuringumaterjalis kindlaks haigustekitajale ainumane pärikkusaine DNA, mille abil on võimalik kiiresti ja täpselt haigustekitaja diagnoosida.

Mesilashaiguste seire kevadisest tarulangetisest 2008

Uuringu eesmärk on kindlaks teha mesilaste parasitaarhaiguste noseematoos, akarapidoos ja varroatoos (tekitajad vastavalt *Nosema apis*, *Acarapis woodi*, *Varroa destructor*) levik Eestis asuvate mesilasperede hulgas.

Uuringuga hõlmatakse ajavahemik, mis algab 1. märts kuni 15. aprill 2008.

Proovid analüüsitakse riiklikus Veterinaar- ja Toidulaboratooriumis, uurimiskulud maksab EML Eesti riikliku mesindusprogrammi 2007-2010 raames.

Passiivne seire suunatakse piirkondadesse, kus esineb sagedamini mesilasperede haigestumisi ja suremisi ja sinna, kus varemgi on täheldatud haiguste

puhkemist ja perede suremisi.

Aktiivne seire hõlmab halva epidemioloogilise olukorra ja kõrgema riskiteguriga mesilaid, rändmesindusega tegelevaid, töomesilasi või -emasid ostvaid ja neid mesilaid, kuhu on toodud riskipiirkonnast peresid või emasid.

Kuidas võtta proove?

Igast haiguskahtlasest perest võetakse 25 – 30 g (tikutopsitais) hiljuti hukkunud mesilasi. Vältida niiskunud ja hallitama läinud langetist! Võetud proovid tuleb identifitseerida ja nummerdada, märkides sama numbriga proovi ja taru, kust proov võetakse.

Kogutud proovid tuleb pakkida õhku

läbilaskvasse ja lekkekindlasse pakendisse (nt paberikotti või pappkarpi) ja hoida seda kuni laborisse saatmiseni jahedas (+2 – +8°C), kuivas pimedas ruumis.

Proovile tuleb lisada saatekiri kantakse järgmiste andmetega:

- **Mesila nimi**, maakond, vald/linn, küla ja ehitise või ala number PRIA andmebaasis
- **Mesiniku nimi** ja postiaadress, indeks, telefon, e-mail, faks
- **Andmed proovivõtu kohta**
- Mesila või mesilagrupi suurus (talvitunud perede arv)
- Proovide arv (mesilasperede arv, kust proovid võeti)
- Haiguse kahtlusel kliinilised tunnused, anamneesi andmed
- Teostatud ravi (aeg, kasutatavad ravimid, vahendid)
- Hukkunud perede arv / kliiniliselt haigete perede arv (huku võimalik põhjus)
- Proovide võtmise kuupäev
- Proovide võtja allkiri

Proovid koos saatekirjaga saadetakse Eesti Mesinike Liitu
J.Vilmsi 53 B, 10147 Tallinn,
tel: 5293589, 5168070

Arvi Raie

Mäletame

17. veebruaril lahkus 90-ndal eluaastal üks vanema põlvkonna tuntumaid mesinikke

Jaan Sipelgas.

J. Sipelgas sündis 13. detsembril 1918, õppis Polli Aianduskoolis ja töötas pikka aega Polli Katsebaasis mesinikuna. Pärast pensionile siirdumist ei katkestanud ta sidemeid mesindusega vaid tegeles selle huvialaga kuni oma elu viimaste päevadeni. Jaan oli tore vastutulelik ja heasüdamlik inimene, kellelt võis alati nõu saada, temast lausa õhkus sõbralikkust.

Jaan Sipelgat mälestavad Karksi-Nuia Aiandus-Mesindus Selts ja kõik ümbruskonna mesinikud.

TEATED

Mesinduspäevade ja –õppuste kava märtsis ja aprillis

Vabariiklik mesinike kevadkoosolek 29.märtsil algusega kell 10 Tallinnas Väike-Paala 3 saalis.

1. Mesilashaiguste, sealhulgas ameerika haudmemädaniku ja varroatoosi seire, diagnostika ja ravi.
2. Nõuded mee ja teiste mesindussaaduste tootmisel, käitlemisel ja turustamisel.
3. Mesinike registreerimisest PRIA-s ja EML registris.
4. Soome mesinduse kogemusi ja raamatut "Praktiline mesindus" esitleb autor Lauri Ruottinen.
5. EML juhatuse tegevuse aastaaruanne

Kohalikud ja piirkondlikud mesinduspäevad

Tartu Aiandus- ja Mesindusseltsi teabeõhtud Soola tn. 1 a kell 17

12. 03.2008 Kevadised tööd mesilas. J. Tull.
09. 04.2008 Mesiniku aasta. Filmi "Aastaring mesilas" arutelu. J. Tull.

Tallinna ja Harju Mesinike Seltsi ühised teabeõhtud Marja 4d kell 17

26. märtsil. Kevadtöök mesilas. Varroatoosi seire ja ravi. Mesindusalased teabematerjalid ja trükised. Korraldavad Uku Pihlak ja Vaike Rus.

30. aprillil. Mesilasperede laiendamise, vead ja ohud. Mesinike praktiliste kogemuste vahetamine. Korraldavad Uku Pihlak, Vaike Rus.

Karksi-Nuia Mesinike Seltsi kevadpäev toimub 1.märtsil kell 10.00 Karksi-Nuia Kultuurikeskuses.

Mesilaste puhastuslend ja kevadine läbivaatus, perede laiendamine, sülemlemise vältimine. Meetaimede kasvatamine. Peaesineja Antu Rohtla

Karksi-Nuia mesinduskursus kõigile huvilistele: 22. märtsil kell 10 algab 1. õppus ja 12. aprillil kell 10 toimub 2. õppus. Lektorid Jaak Riis ja Antu Rohtla. Järgnevad praktilised õppused mesilas 24. mail ja 9. augustil. Vajalik eelregistreerimine – A.Rohtla tel. 56612622

Põlvamaa Mesinike Seltsi teabeõhtu 25. aprillil Röpina Aianduskoolis kell 17,

Mesilasperede talvitumisest, perede nõrgenemise või hukkumise põhjustest ning lahendustest. R. Kiudorf

Saaremaa Mesinike Seltsi praktiline õppepäev Muhemaal Aimar Lauge mesilas 19. aprillil kell 10 Kevadtöök mesilas, mesilasperede läbivaatus ja laiendamine.

Põltsamaa Mesinike Seltsi mesinduspäevad Põltsamaa Kultuurikeskuses algusega kell 10 15. märtsil. Nõuded ja seadusandlus mee tootmisel ja käitlemisel – Jõgeva VTAK spetsialist 26. aprillil Mesindusinventar – Rein Talmet.

Võrumaa Mesinike Seltsi mesinduspäev 29. märtsil kell 10 Võrus Kreutzwaldi 113.

Kevadised töök mesilas, mesilasperede laiendamine ja tugevdamine. A.Rohtla, R.Talmet

Elva Mesinike Seltsis Elvas Kesk t. 17, 2. korrusel

15.märtsil kell 11 Kevadtöök mesilas, ergutussootmine, nõrkade perede ühendamine – Tõnu Hiimäe; Mee kvaliteet, seda mõjutavad tegurid, õietolmu ja taruvaigu kogumine – Ilmar Särg. 19.aprillil kell 10 Praktiline õppus Elvas Pargi t. 34 Tõnu Hiimäe mesilas Perede laiendamine, sülemlemise vältimine

Läänemaa Mesinike Seltsi mesinduspäev 15.märtsil kell 10 Oru vallamajas. Kevadtöök mesilas, perede läbivaatus, laiendamine, sülemlemise vältimine. Mati ja Ly Haabel. Vahavahetus – H. Taim.

Lääne-Virumaa Mesinike Seltsi teabepäev 22. märtsil kell 10 Rakveres Narva tn. 24 (Nurga Külalistemaja) ruumides. Kevadine mesilasperede läbivaatus, lisaootmine, perede laiendamine. Maire Valtin, Mait Mardla.

Hiiumaa Mesinike Seltsi teabepäev 22. märtsil kell 10 Käina Kultuurikeskuses Mesilasperede kevadine läbivaatus ja laiendamine, varroatoosi mõju. Mesindusalased trükised ja teabematerjalid. Uku Pihlak, Jaan Alt, Indrek Kutser jt.

Mesinduskursuse "Hobimesiniku aastaring 2007-2008" V õppus algab Ääsmäel Voksa talus 19. aprillil kell 10. Korraldavad Jaak ja Marje Riis.

Võru Mesinduskauplus

E–R 9.00–17.00, L 9.00–14.00

Kreutzwaldi tn 113, Võru

Võru Teenus OÜ on Baltimaade suurima mesindustarvete hulgifirma Vinnis ametlik kaupade maaletooja Eestis.

Kohapeal on olemas üle 150 nimetuse mitmesugust mesindusinventari, sh tarusid, raame, kaitsevahendeid, kirjandust, täiendussõta, väikepakendis oblikhapet, seebikivi jpm. Ostame ka vaha ja müüme Luke Vahavabriku kärjepõhja.

Igal kolmapäeval ja laupäeval tasuta mesindusalased konsultatsioonid

Tellimused postiga saadame ELS-14 abil välja igal kolmapäeval

Kõik tellimused ja info ainult telefonil 50 42 377, Rein Talmet.

Luke Vahavabrik OÜ teatab vahavahetuse ajad ja kohad:

1. märts	kell 9 Karksi-Nuia kultuurikeskus
8. märts	kell 12 Üdruma, Kullamaa v.
15. märts	kell 11 Linnamäe
22. märts	kell 12 Käina kultuurikeskus, Hiiumaa
29. märts	kell 11 Põlva turg
kell 13 Võru bussijaam
5. aprill	kell 11 Väandra bussijaam
kell 13 Pärnu, Laane ja Kalevi tn nurk
12. aprill	kell 11 Türi Gümnaasiumi ees
kell 13 Rapla EÜP taga
26. aprill	kell 11 Rakvere, Tammiku tn 6
kell 13 Tapa, Kooli tn algus
3. mai	kell 10 lisaku bussijaam
kell 11 Jõhvi viadukti all
kell 13 Kiviõli, Maidla tee 1

10. mai kell 9 Kaarepere kauplus
kell 10 Jõgeva turg
kell 11 Põltsamaa vana bussijaam
kell 13 Viljandi turg
kell 15 Valga raudteejaam

Hinnad: vahetus – 25 kr/kg (+ veotasu 5 kr/kg), vaha ost – 80 kr/kg, kärjepõhja müük – 180 kr/kg. Muudel aegadel helista ja/või kutsu ka koju. Kõik erimõeldulised kärjepõhjad tellimise alusel. Telli varakult!
Tel. 5133356 ja 7349960

Müüa seoses isa elutöö lõppemisega Raplamaal 33 eesti tüüpi taru koos mesilasperedega ja muud mesindusinventari. Eve, tel 51 07126.

Järgmine EML ajaleht "**Mesinik**" nr. 2 (46) ilmub aprillis 2008. Teadete ja reklaami avaldamine "Mesinikus" on EML liikmetele tasuta, teistele vastavalt kokkuleppele. Kaastöök, teated ja reklaam saata aadressil: J.Vilmsi 53 G, 10147 Tallinn (EML) või e-postiga: aleks.kilk@mail.ee või uku.pihlak.002@mail.ee,

EML kontakttelefon: 52-93589 (A. Kilk) või EML kontor (J.Vilmsi 53 G, 10147 Tallinn)
teisipäeviti ja reedeti kell 10 – 16 tel. 63 764 93. Mesindusalane teave ka Internetis: www.mesindus.ee

Eesti mesindust arendatakse käesoleval ajal Eesti Mesindusprogrammi

"Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riiklik programm 01.09.2007 – 31.08.2010" tegevuste kaudu

Mesindusprogrammi eesmärkideks on: mesinike ja mesindusseltside abistamine ja toetamine mesinduspäevade ja –õppuste korraldamisel ning kohaliku mesinduselu edendamisel; teabelevi arendamine ja mesinike erialane parem teavitamine; mesinduse efektiivsete tehnoloogiliste lahenduste arendamine, tutvustamine ja propageerimine; toote- ja turuarenduse tegevuste suunamine ja toetamine; varroatoosi ja teiste mesilashaiguste tõhusate tõrjemeetodite ja –võtete propageerimine ning mesinike nõustamine mesilashaiguste tõrjel; mee kvaliteedi seireuringute korraldamine ja mesinike teavitamine ning nõustamine küsimustes, kuidas mee tootmise ja käitlemise protsessis mee kvaliteeti säästa ja parandada.